

بررسی تاثیر استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه بین محدودیت مالی و تجدید ارائه صورت‌های مالی در شرکت‌های تولیدی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

صدیقه تابع معتوقی

کارشناسی ارشد مدیریت مالی، موسسه آموزش عالی خرد بوشهر، بوشهر، ایران. (نویسنده مسئول).
sadighehmatoghi70@gmail.com

دکتر حسن احمدی

گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی خرد بوشهر، بوشهر، ایران.
Ahmadihassan80@yahoo.com

چکیده

تجدید ارائه صورت‌های مالی یکی از چالش‌های رایج در شرکت‌های مالی و تولیدی است که به دلیل محدودیت‌های مالی و فشارهای اقتصادی ممکن است رخ دهد. این تحقیق به بررسی تاثیر محدودیت‌های مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی و همچنین نقش تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره در این فرآیند می‌پردازد. هدف اصلی این مطالعه، تحلیل چگونگی تاثیر محدودیت‌های مالی بر احتمال تجدید ارائه صورت‌های مالی در شرکت‌های تولیدی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. این تحقیق از روش پنل دیتا با استفاده از داده‌های شرکت‌های تولیدی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران به تعداد ۱۲۰ شرکت برای دوره زمانی ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ بهره گرفته است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش رگرسیون لجستیک و مدل‌های آماری استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که محدودیت‌های مالی تاثیر مثبت و معناداری بر تجدید ارائه صورت‌های مالی دارند، به‌ویژه در شرکت‌هایی با بدهی‌های بالا. همچنین، استقلال هیئت‌مدیره به‌عنوان یک عامل تعدیلی قادر است تاثیرات منفی محدودیت‌های مالی را کاهش دهد. هیئت‌مدیره‌های مستقل توانسته‌اند با نظارت دقیق‌تر، از دست‌کاری‌های مالی جلوگیری کرده و شفافیت در گزارشگری مالی را افزایش دهند. این نتایج تاکید می‌کنند که تقویت استقلال هیئت‌مدیره می‌تواند از تجدید ارائه صورت‌های مالی ناشی از محدودیت‌های مالی جلوگیری کند.

کلمات کلیدی: تاثیر محدودیت مالی، تجدید ارائه صورت‌های مالی، استقلال هیئت‌مدیره.

مقدمه

در دنیای امروز، محیط‌های اقتصادی و مالی با چالش‌ها و نوسانات زیادی روبه‌رو هستند که تاثیرات گسترده‌ای بر عملکرد مالی شرکت‌ها دارند. یکی از مهم‌ترین مسائلی که به‌ویژه در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران مطرح است، «محدودیت‌های مالی» و تاثیر آن بر فرآیندهای حسابداری و گزارشگری مالی است. شرکت‌ها ممکن است به دلایل مختلفی مانند ناتوانی در تامین منابع مالی، هزینه‌های بالای بدهی‌ها، یا نیاز به تامین مالی برای سرمایه‌گذاری‌های جدید، با محدودیت‌های مالی مواجه شوند. این محدودیت‌ها ممکن است به انگیزه‌هایی برای دست‌کاری و تغییر در گزارش‌های مالی شرکت‌ها تبدیل شوند که یکی از مهم‌ترین نمودهای آن «تجدید ارزیابی حسابداری» است. تجدید ارائه صورت‌های مالی یکی از ابزارهای مهم در اصلاح اطلاعات حسابداری و افزایش شفافیت

مالی شرکت‌ها به شمار می‌رود. این پدیده معمولاً زمانی رخ می‌دهد که شرکت‌ها به دلیل محدودیت‌های مالی، خطاهای حسابداری یا تغییرات در شیوه‌های گزارشگری، نیاز به اصلاح صورت‌های مالی خود داشته باشند. در این زمینه، محدودیت‌های مالی می‌توانند نقش عمده‌ای در تحریک شرکت‌ها به تجدید ارائه صورت‌های مالی ایفا کنند. به‌ویژه در شرکت‌های تولیدی که معمولاً با چالش‌های بیشتری در تأمین مالی و مدیریت منابع روبرو هستند، احتمال بروز چنین مشکلاتی افزایش می‌یابد (کیانی ده کیانی و شهبازی لیموچی، ۱۴۰۳).

هدف از گزارشگری مالی ارائه اطلاعات مالی در مورد واحد گزارش دهنده است. این اطلاعات برای سرمایه‌گذاران فعلی و بالقوه، وام‌دهندگان و سایر طلبکاران مفید است و به آن‌ها این امکان را می‌دهد که تصمیمات مناسب‌تری در مورد تأمین منابع برای واحد گزارش دهنده اتخاذ کنند (OB2 FASB، 2010). خواندن صورت‌های مالی منتشرشده، راه اصلی برای سرمایه‌گذاران خارجی، طلبکاران و سایر ذینفعان است تا اطلاعات مربوط به وضعیت مالی شرکت را به دست آورند. کاربران به این صورت‌های مالی برای ارزیابی سلامتی، سودآوری و پتانسیل رشد شرکت وابسته هستند که به‌نوبه خود این امکان را می‌دهد تا تصمیمات سرمایه‌گذاری آگاهانه‌تری اتخاذ کنند، عملکرد شرکت را در مقایسه با رقبا ارزیابی کنند و ارزش سرمایه‌گذاری‌های خود را تخمین بزنند؛ بنابراین، اعتبار اطلاعات مالی در گزارش‌های مالی به‌طور مستقیم بر تصمیمات این کاربران تأثیر می‌گذارد.

تجدید ارزیابی حسابداری زمانی رخ می‌دهد که یک شرکت، به‌طور داوطلبانه یا به‌واسطه حسابرسان یا مقامات ناظر، اطلاعات مالی عمومی را که قبلاً گزارش شده بود، اصلاح می‌کند. طبق استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS، 8)، تجدید ارزیابی حسابداری باید زمانی تهیه شود که تغییراتی در صورت‌های مالی پس از دوره گزارش‌دهی رخ دهد. به‌طور کلی، اعلام تجدید ارزیابی‌های حسابداری شرکت‌ها در رسانه‌ها یا اطلاعات مربوط به کمیسیون بورس و اوراق بهادار ملی منتشر می‌شود. تجدید ارزیابی به معنای این است که برخی از اطلاعات مالی ارائه‌شده در صورت‌های مالی قبلی نادرست بوده‌اند؛ بنابراین، تجدید ارزیابی حسابداری می‌تواند شک و تردیدهایی را در مورد اعتبار صورت‌های مالی ایجاد کند. اصلاح اشتباهات حسابداری ممکن است ادراک سرمایه‌گذاران از عملکرد یا چشم‌اندازهای گذشته شرکت را تغییر دهد. به‌طور خلاصه، تجدید ارزیابی حسابداری کیفیت درک شده گزارش‌های مالی را کاهش می‌دهد و اطلاعات باکیفیت پایین می‌تواند سرمایه‌گذاران را در تصمیم‌گیری‌هایشان گمراه کند و اثربخشی تخصیص منابع در بازار سرمایه را کاهش دهد.

تجدید ارزیابی‌های حسابداری از اواخر دهه ۱۹۹۰ رایج شد و تعداد آن‌ها در اوایل دهه ۲۰۰۰ به‌سرعت افزایش یافت (دفتر حسابداری عمومی، ۲۰۰۲؛ وو، ۲۰۰۲). در دهه گذشته، تجدید ارزیابی صورت‌های مالی به دلیل اطلاعات نادرست یا گمراه‌کننده در گزارش‌های مالی منتشرشده پیشین، بیشتر رایج شده است (یو و وانگ، ۲۰۱۶). تجدید ارزیابی صورت‌های مالی موضوعی است که توجه بسیاری از پژوهشگران را جلب کرده است و به مسئله‌ای جهانی تبدیل شده است (اولوشولا، ۲۰۲۰). درواقع، شیوع تجدید ارزیابی‌ها نگرانی‌های عمده‌ای را در مورد کیفیت اطلاعات حسابداری در میان مقامات ناظر، مقنن‌ها، طلبکاران، حسابرسان و سرمایه‌گذاران ایجاد کرده است. تجدید ارزیابی‌ها برای اصلاح اشتباهات عمدی یا غیرعمدی، منبع اصلی نگرانی‌های بیشتر سرمایه‌گذاران در مورد دست‌کاری صورت‌های مالی است. ادبیات پیشین نشان می‌دهد که شرکت‌ها از تجدید ارزیابی حسابداری به‌عنوان ابزاری برای مدیریت سود استفاده می‌کنند.

¹ Yu & Wang

² Olusola

تحقیقات گسترده‌ای در مورد تأثیر تجدید ارزیابی حسابداری بر بازار سهام وجود دارد، به‌ویژه از نظر تغییرات در ارزش شرکت. بیشتر مطالعات بازده‌های غیرعادی منفی را در اعلام تجدید ارزیابی‌ها مستند کرده‌اند؛ به عبارت دیگر، اعلام تجدید ارزیابی به‌عنوان خبری بد برای سرمایه‌گذاران تلقی می‌شود. علاوه بر این، پژوهشگران چندین مقاله می‌یابند که بررسی می‌کنند آیا تجدید ارزیابی‌های اطلاعات حسابداری گذشته بر سایر بازارها، مانند بازار وام، تأثیر می‌گذارد یا خیر. در این زمینه، این مطالعات گزارش می‌دهند که اعلام تجدید ارزیابی‌های حسابداری هزینه‌ها را افزایش می‌دهد: هریبار و جنکینز^۱ (۲۰۰۴) این ارتباط را با هزینه‌های سرمایه سهام می‌یابند، گراهام^۲ و همکاران (۲۰۰۸)، چنین ارتباطی را با هزینه‌های وام بانکی نشان می‌دهند، درحالی‌که پارک و وو^۳ (۲۰۰۹)، بر بازار وام ثانویه تمرکز می‌کنند. هرچند که ادبیات پیشین اثر تجدید ارزیابی حسابداری بر هزینه بدهی را بررسی کرده است (ریچاردسون^۴ و همکاران، ۲۰۰۲). تا جایی که می‌دانند، مطالعاتی در جهت معکوس این اثر وجود نداشته است. به‌طور خاص، سؤال این است که چگونه هزینه بدهی یا سطح بدهی بر تجدید ارزیابی‌های حسابداری تأثیر می‌گذارند که به‌اندازه کافی موردبررسی قرار نگرفته است.

در این راستا، تعدادی از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که شرکت‌هایی که با محدودیت‌های مالی مواجه هستند، بیشتر تمایل دارند تا از شیوه‌های حسابداری تهاجمی استفاده کرده و به تجدید ارزیابی حساب‌های مالی خود بپردازند تا وضعیت مالی به نظر بهبودیافته و دسترسی به منابع مالی از جمله وام‌ها و سرمایه‌گذاری‌های جدید تسهیل شود (دفاند و جیامبالوو^۵، ۱۹۹۱؛ بوون^۶ و همکاران، ۲۰۱۸). با این حال، این تغییرات در صورت‌های مالی ممکن است باعث کاهش اعتبار اطلاعات مالی و ایجاد مشکلات جدی برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر ذینفعان شود. در این زمینه، «استقلال هیئت‌مدیره» به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل نظارتی در شرکت‌ها می‌تواند نقش تعدیلی در تأثیر محدودیت‌های مالی بر تجدید ارزیابی حسابداری ایفا کند. استقلال هیئت‌مدیره به‌عنوان یک ویژگی کلیدی در ساختار حاکمیت شرکتی می‌تواند از طریق نظارت و اطمینان از رعایت اصول حسابداری و جلوگیری از دست‌کاری‌های احتمالی در گزارش‌های مالی، تأثیرات منفی محدودیت‌های مالی را کاهش دهد. درواقع، هیئت‌مدیره مستقل ممکن است از انجام تغییرات غیرمجاز در صورت‌های مالی جلوگیری کند و اطمینان حاصل کند که تصمیمات مالی در راستای منافع بلندمدت شرکت و ذینفعان آن اتخاذ می‌شود (فیچ و اسلزاک^۷، ۲۰۰۸).

پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که محدودیت‌های مالی می‌توانند باعث فشار برای تجدید ارائه صورت‌های مالی شوند، اما در صورتی که هیئت‌مدیره از استقلال کافی برخوردار باشد، احتمال سوءاستفاده از این فشار کاهش یافته و کیفیت گزارشگری مالی ارتقا می‌یابد (رحمانیان کوشکی و حاجی رجیبی، ۱۴۰۳). در این تحقیق، تلاش می‌شود تا تأثیر محدودیت‌های مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی شرکت‌های تولیدی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی و نقش تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره در این رابطه ارزیابی شود. از سوی دیگر، ساختار حاکمیت شرکتی و به‌ویژه استقلال هیئت‌مدیره می‌تواند بر فرآیند تجدید ارائه صورت‌های مالی تأثیرگذار باشد. استقلال هیئت‌مدیره به‌عنوان یکی از اجزای اصلی در ساختار حاکمیت شرکتی می‌تواند بر تصمیم‌گیری‌های مالی و شفافیت گزارشگری تأثیر بگذارد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۷)؛ بنابراین، این سؤال مطرح می‌شود که آیا استقلال هیئت‌مدیره می‌تواند به‌عنوان عاملی تعدیلی در رابطه بین محدودیت‌های مالی و تجدید ارائه صورت‌های مالی عمل کند؟ با توجه به مطالب ارائه‌شده درواقع این پژوهش به

¹ Hribar & Jenkins

² Graham

³ Park & Wu

⁴ Richardson

⁵ DeFond & Jiambalvo

⁶ Bowen

⁷ Fich & Slezak

دنبال یافتن پاسخ برای این است که آیا محدودیت مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی با نقش تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره تأثیر معناداری دارد؟

مبانی نظری

محدودیت مالی

شرکت‌هایی که دارای محدودیت‌های مالی هستند، هنگام تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری بر جریانات نقدی تأکید بیشتری دارند به عبارتی با افزایش اختلاف بین هزینه‌های تأمین مالی داخلی و خارجی حساسیت سرمایه‌گذاری به وجوه نقد داخلی افزایش می‌یابد. معمولاً مدیران به دنبال سطحی از موجودی‌های نقد هستند که با توجه به مزایا و معایب نگهداری موجودی نقد حالت بهینه داشته باشد. وجه نقد باید در سطحی نگهداری شود که بین هزینه نگهداری وجه نقد و هزینه ناکافی بودن وجه نقد تعادل برقرار شود (بادآور نهندی و درخور، ۱۳۹۲). شرکت‌های دارای محدودیت مالی، نگهداری موجودی‌های نقد خود را در پاسخ به افزایش نوسانات جریان‌های نقد خود افزایش می‌دهند زیرا محدودیت‌های مالی یک نوع رقابت و تضاد بین سرمایه‌گذاری‌های جاری و آتی به وجود آورده، باعث ایجاد انگیزه برای پس‌اندازهای احتیاطی می‌شود (دنیس^۱ و همکاران، ۲۰۱۷). بعلاوه روش‌های تأمین مالی و مدیریت مطالبات بر وضعیت نقدینگی شرکت مؤثرند. مدیریت بایستی متناسب با سطح محدودیت تأمین مالی شرکت‌ها مبادرت به نگهداری وجوه نقد در شرکت نماید شرکت‌هایی که دارای محدودیت مالی بیشتر هستند باید وجوه نقد بیشتری نگهداری نموده و در مقابل شرکت‌هایی که دارای محدودیت مالی کمتری هستند وجوه نقد کمتری نگهداری نمایند. عدم تعادل بین محدودیت مالی وجوه نقد نگهداری شده و میزان سرمایه‌گذاری می‌تواند شرکت را دچار مشکلات نقدینگی نمود و هزینه‌های شرکت را افزایش دهد، حال یا در قالب هزینه‌های تأمین مالی یا در قالب هزینه فرصت ازدست‌رفته که هردوی این هزینه‌ها در نهایت سودآوری شرکت‌ها را تهدید خواهد نمود. از طرفی رشد آتی شرکت‌ها نیز می‌تواند منجر به تصمیمات صحیح مدیریت و درک رابطه بین محدودیت مالی، ارزش وجه نقد و میزان سرمایه‌گذاری باشد. لذا توجه به میزان نگهداری وجه نقد با توجه به سطوح سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی دارای محدودیت مالی هستند می‌تواند برای مدیریت شرکت از اولویت‌های تصمیم‌گیری باشد (اره‌کش سلماسی، ۱۳۹۸).

تجدید ارائه صورت‌های مالی

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های کیفی گزارشگری مالی، قابل اتکا بودن است. بر اساس مفاهیم نظری گزارشگری مالی، اطلاعاتی قابل اتکا است که فاقد از هرگونه اشتباهات و تمایلات جانبدارانه باشد. صورت‌های مالی واحد تجاری زمانی می‌تواند مفید باشد که به‌طور مداوم با اطلاعات مندرج در دوره‌های قبل، قابل مقایسه باشد. تجدید ارائه صورت‌های مالی اصلاحاتی است که در صورت‌های مالی به دلیل عدم رعایت اصول عمومی پذیرفته‌شده حسابداری صورت می‌گیرد. هنگامی که اشتباهات دوره‌های گذشته اصلاح شود و یا تغییر رویه‌های حسابداری صورت گیرد، باید صورت‌های مالی مقایسه‌های تجدید ارائه شود. سازمان بورس و اوراق بهادار آمریکا تجدید ارائه صورت‌های مالی را به‌عنوان واضح‌ترین معیار برای ارائه نادرست صورت‌های مالی قبل از تجدید ارائه می‌داند. صرف‌نظر از سهوی یا عمدی بودن و دلایل انجام آن تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌تواند نشانه پایین بودن کیفیت اطلاعات حسابداری و از جمله سود گزارش شده در سال‌های قبل باشد و همچنین اطمینان سرمایه‌گذاران در رابطه با اعتبار و شایستگی مدیریت نیز کاهش می‌یابد. باوجود تغییرات مستمر و مداومی که در شرایط اقتصادی و اجتماعی صورت می‌گیرد، تغییر در اصول و روش‌های حسابداری و به

¹ Denis

دلیل پیچیدگی معاملات تجاری و حجم بالای آن‌ها بروز خطا در گزارشگری مالی و در نتیجه تجدید ارائه صورت‌های مالی اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد. ساعی و همکاران (۱۳۹۲)، نشان داد که بیشتر تجدید ارائه‌های مالی از نظر اعداد مربوط به بدهی است. بدهی‌ها شامل حساب‌های همچون پس‌انداز مالیاتی، سود سهام اظهارشده و قابل پرداخت و حساب‌های پرداختی می‌باشد. ۳۴ درصد از تجدید ارائه بدهی به دلیل اصلاح تراز پس‌انداز مالیاتی است زیرا رسیدگی مالیاتی زمان‌بر است. از انگیزه‌های تجدید ارائه صورت‌های مالی را می‌توان به شرکت‌هایی اشاره کرد که دارای مشکل سودآوری و نقدینگی کم هستند. این شرکت‌ها تمایل دارند تا با انجام اقدامات متقلبانه و مرتکب شدن اشتباه، نتایج مالی خود را بهبود بخشند. همین‌طور شرکت‌هایی نیز وجود دارند که می‌خواهند با انجام تقلب و اشتباه، انتظارات و پیش‌بینی‌های بازار را برآورده سازند. و در آخر شرکت‌هایی که قراردادهای پاداش آن‌ها وابسته به ارزش سهام و عملکرد شرکت می‌باشد (محمودی و داداشی، ۱۳۹۷).

تجدید ارائه صورت‌های مالی به‌عنوان یک فرآیند اصلاحی در حسابداری، نقشی کلیدی در بازگرداندن دقت و صحت اطلاعات مالی ایفا می‌کند. این فرآیند زمانی رخ می‌دهد که یک شرکت پس از انتشار گزارش‌های مالی خود، متوجه اشتباهات یا نواقصی در اطلاعات ارائه‌شده می‌شود. این اشتباهات می‌توانند ناشی از خطاهای حسابداری، تقلب، یا تغییرات در سیاست‌های حسابداری باشند که به دنبال آن، نیاز به اصلاح اطلاعات و تجدیدنظر در صورت‌های مالی پیشین ایجاد می‌شود. تجدید ارائه صورت‌های مالی اهمیت زیادی دارد زیرا نه تنها باعث تصحیح اطلاعات اشتباه شده بلکه اعتبار و قابل‌اعتماد بودن گزارش‌های مالی را برای ذینفعان مختلف، از جمله سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و مقامات نظارتی، احیا می‌کند (اولاسو^۱ و همکاران، ۲۰۲۴). از آنجایی که تجدید ارائه صورت‌های مالی اغلب به دلیل خطاهای عمده یا تخلفات جدی در گزارشگری مالی رخ می‌دهد، پیامدهای آن می‌تواند بسیار گسترده باشد. یکی از اصلی‌ترین نتایج منفی این فرآیند، کاهش شدید اعتماد عمومی به شرکت است. برای مثال، به‌طور معمول، این اقدام منجر به کاهش قیمت سهام شرکت‌ها می‌شود، چراکه سرمایه‌گذاران و تحلیلگران بازار این‌گونه تغییرات را به‌عنوان نشانه‌ای از ضعف در مدیریت مالی یا مشکلات داخلی شرکت تفسیر می‌کنند. علاوه بر این، تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌تواند موجب افزایش نظارت و بازرسی از سوی مقامات نظارتی شود، که ممکن است به بروز مشکلات قانونی و جزائی برای مدیران شرکت منجر گردد (ماو^۲، ۲۰۱۸). علاوه بر تاثیرات مالی و بازار، تجدید ارائه صورت‌های مالی اغلب نشان‌دهنده مشکلات عمیق‌تری در ساختار حاکمیت شرکتی است. شرکت‌هایی که حاکمیت شرکتی ضعیفی دارند، بیشتر در معرض ریسک‌های مربوط به اشتباهات حسابداری و تجدید ارائه صورت‌های مالی قرار می‌گیرند. این مشکل می‌تواند ناشی از نبود نظارت مؤثر بر تصمیمات مدیریتی، ضعف در سیستم‌های داخلی کنترل مالی یا حتی انگیزه‌های نادرست در مدیریت سود باشد. مطالعات نشان می‌دهند که شرکت‌هایی با حاکمیت شرکتی ضعیف، بیشتر به اشتباهات حسابداری و دستکاری‌های مالی دچار می‌شوند که در نهایت به تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌انجامد (آگراوال و چادا^۳، ۲۰۰۴). در نهایت، تجدید ارائه صورت‌های مالی نه تنها یک واکنش اصلاحی به اشتباهات گذشته است، بلکه یک ابزار ضروری برای حفظ شفافیت و صحت گزارشگری مالی به شمار می‌رود. این فرآیند کمک می‌کند تا اطلاعات مالی به روز و دقیق به ذینفعان ارائه شود، که این امر در نهایت به تصمیم‌گیری‌های آگاهانه‌تر و بهبود اعتماد عمومی در بازارهای مالی منجر می‌شود. بنابراین، تجدید ارائه به‌عنوان یک مکانیزم حیاتی برای اطمینان از دقت و قابلیت اعتماد اطلاعات مالی، نقش مهمی در حمایت از روند تصمیم‌گیری‌های صحیح ایفا می‌کند (بارتون^۴ و همکاران، ۲۰۲۲).

¹ Olaso

² Mao

³ Agrawal & Chadha

⁴ Barton

استقلال هیئت مدیره

استقلال هیئت مدیره به عنوان یکی از ارکان اساسی حاکمیت شرکتی مدرن شناخته می شود که به حضور اعضای غیرموظف و بی طرف در ساختار مدیریتی شرکت اشاره دارد (المقتاری^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). این مدیران مستقل فاقد هرگونه رابطه مالی، تجاری یا خانوادگی با شرکت، مدیران اجرایی یا سهام داران عمده هستند و همین ویژگی باعث می شود بتوانند به صورت عینی و مستقل به ارزیابی عملکرد مدیریت بپردازند (جیزی و نهمه^۲، ۲۰۱۸). از دیدگاه نظریه نمایندگی، وجود مدیران مستقل در هیئت مدیره می تواند به کاهش جدی مشکلات نمایندگی کمک کند. این نظریه بیان می کند که وقتی مالکیت و مدیریت از هم جدا می شوند، امکان بروز تضاد منافع وجود دارد که مدیران مستقل با نظارت بی طرفانه خود می توانند این شکاف را کاهش دهند (هوانگ^۳ و همکاران، ۲۰۱۸). مطالعات تجربی نشان داده اند که شرکت هایی با درصد بالاتری از مدیران مستقل، معمولاً از کیفیت گزارشگری مالی بالاتر، شفافیت بیشتر و احتمال کمتری برای وقوع رسوایی های مالی برخوردارند (النجار^۴، ۲۰۱۸).

نقش مدیران مستقل در هیئت مدیره بسیار فراتر از یک نقش نمادین است. آن ها در تصمیم گیری های استراتژیک مانند انتخاب حسابرس مستقل، تعیین حق الزحمه مدیران اجرایی، و بررسی معاملات عمده شرکت نقش کلیدی ایفا می کنند (سرحان^۵ و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین، حضور آن ها می تواند مانع از تصمیم گیری های جانبدارانه شود و منافع تمام سهام داران، به ویژه سهام داران خرد را تأمین کند (داوود^۶، ۲۰۲۰). در ایران، اهمیت استقلال هیئت مدیره در دستورالعمل های سازمان بورس اوراق بهادار تهران نیز مورد تأکید قرار گرفته است. بر اساس این مقررات، حداقل یک سوم اعضای هیئت مدیره شرکت های پذیرفته شده در بورس باید از شرایط استقلال برخوردار باشند (سازمان بورس و اوراق بهادار ایران، ۲۰۲۰). این الزامات نشان دهنده درک روزافزون از اهمیت نقش مدیران مستقل در بهبود حاکمیت شرکتی و افزایش اعتماد سرمایه گذاران است. با این حال، باید توجه داشت که صرف وجود مدیران مستقل در ساختار هیئت مدیره کافی نیست، بلکه کیفیت استقلال و میزان تأثیرگذاری واقعی آن ها در تصمیم گیری های شرکت از عوامل تعیین کننده اثربخشی این سازوکار هستند (گونگ^۷ و همکاران، ۲۰۲۱). تحقیقات نشان می دهند که مدیران مستقل زمانی می توانند بیشترین تأثیر را داشته باشند که از تخصص کافی برخوردار بوده و در جلسات هیئت مدیره مشارکت فعالانه داشته باشند (نالوکنگه^۸ و همکاران، ۲۰۱۸).

پیشینه پژوهش

کیانی ده کیانی و شهبازی لیموچی (۱۴۰۳)، این پژوهش به بررسی تأثیر محدودیت های مالی بر تجدید ارائه اطلاعات حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اسپانیا طی سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ پرداخته است. یافته ها نشان می دهند که شرکت هایی با سطوح بالاتر بدهی و هزینه های مالی، که معمولاً با محدودیت های مالی مواجه هستند، احتمال بیشتری برای استفاده از شیوه های حسابداری تهاجمی و تجدید ارائه صورت های مالی دارند.

محمدتقوی (۱۴۰۲)، این مطالعه رابطه بین کیفیت حسابرسی و تجدید ارائه صورت های مالی در شرکت های بورس تهران طی سال های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ را بررسی کرده و نقش قدرت مدیرعامل و استقلال هیئت مدیره را در این رابطه تحلیل

¹ Almagtari

² Jizi & Nehme

³ Hoang

⁴ Al-Najjar

⁵ Sarhan

⁶ Daoud

⁷ Gong

⁸ Nalukenge

نموده است. نتایج نشان داد که کیفیت حسابرسی با تجدید ارائه صورت‌های مالی رابطه مثبت دارد و هم قدرت مدیرعامل و هم استقلال هیئت مدیره این رابطه را تقویت می‌کنند.

جبار عبد علی العتبی و همکاران (۱۴۰۲)، این پژوهش اثر تجدید ارائه صورت‌های مالی بر کیفیت و افشای فعالیت‌های داوطلبانه مسئولیت اجتماعی شرکت‌های بورسی طی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ را مورد بررسی قرار داده است. نتایج حاکی از آن است که شرکت‌هایی که صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه نمی‌کنند، انگیزه بیشتری برای فعالیت‌های داوطلبانه مسئولیت اجتماعی دارند و این یافته با نظریه علامت‌دهی همخوانی دارد.

قافله باشی و همکاران (۱۴۰۱)، این مطالعه به بررسی رابطه بین تجدید ارائه صورت‌های مالی و کارایی سرمایه‌گذاری در بورس تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ پرداخته و نقش میانجی‌گری محدودیت مالی را تحلیل کرده است. نتایج نشان داد که محدودیت مالی نقش میانجی‌گری بین تجدید ارائه و کارایی سرمایه‌گذاری را تأیید نمی‌کند.

حیدری و همکاران (۱۳۹۷)، این پژوهش نقش استقلال هیئت مدیره را در رابطه بین ساختار مالکیت (خانوادگی و شرکتی) و شکاف مالیاتی شرکت‌های بورس تهران طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۲ بررسی کرده است. یافته‌ها نشان می‌دهد مالکیت خانوادگی با شکاف مالیاتی رابطه منفی و مالکیت شرکتی با شکاف مالیاتی رابطه مثبت دارد، اما استقلال هیئت مدیره نقش تعدیلگر در این روابط ندارد.

لونگ^۱ و همکاران (۲۰۲۵)، این پژوهش تأثیر قدرت مدیرعامل بر تجدید ارائه صورت‌های مالی را در نمونه‌ای متشکل از ۳۵۶۲ مشاهده سال شرکتی طی ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۵ بررسی کرده است. با استفاده از روش‌های مختلف رگرسیون و تکنیک‌های کنترل درون‌زایی، یافته‌ها نشان داد که مدیران عامل با قدرت بیشتر احتمال بیشتری برای تجدید ارائه صورت‌های مالی دارند و این اثر عمدتاً ناشی از ابعاد مالکیت و تخصص مدیرعامل است. همچنین، تأثیر قدرت مدیرعامل در شرکت‌های فعال در بازارهای رقابتی و در معرض شوک‌های صنعتی برجسته‌تر بوده و ویژگی‌های حاکمیتی تأثیر قابل توجهی بر این رابطه نداشته‌اند.

الدین بویان^۲ و همکاران (۲۰۲۴)، این مطالعه به بررسی اثر مشغله کمیته حسابرسی و مالکیت سهام کمیته حسابرسی بر تجدید ارائه مالی در ۶۴۰۸ مشاهده سالانه شرکت‌های استرالیایی (۲۰۰۴-۲۰۱۵) پرداخته است. نتایج نشان داد که شرکت‌هایی که کمیته حسابرسی مشغول‌تری دارند، بیشتر در معرض تجدید ارائه‌های مالی قرار می‌گیرند، اما مالکیت سهام کمیته حسابرسی این اثر را کاهش داده و رابطه بین مشغله کمیته و تجدید ارائه مالی را تضعیف می‌کند.

روستیارینی و همکاران (۲۰۲۳)، این پژوهش نقش ویژگی‌های هیئت‌مدیره بر تجدید ارائه‌های مالی را در یک شرکت تولیدی اندونزی طی سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۲۱ بررسی کرده است. نتایج رگرسیون لجستیک نشان داد پنج ویژگی هیئت‌مدیره دوره تصدی، اندازه، استقلال، حضور زنان و تخصص حسابداری تأثیر منفی بر تجدید ارائه مالی دارند، در حالی که موقعیت دوگانه هیئت‌مدیره اثر مثبتی بر تجدید ارائه مالی دارد و تحصیلات و ملیت اعضای هیئت‌مدیره تأثیر معناداری نداشته است.

آلورادو و رامیرز^۳ (۲۰۲۳)، این مطالعه بررسی کرد که استقلال هیئت‌مدیره چگونه می‌تواند بر مدیریت سود و تجدید ارائه صورت‌های مالی در شرکت‌های آمریکایی تحت محدودیت‌های مالی تأثیر بگذارد (نمونه: ۵۰۰ شرکت، دوره ۱۰ ساله). یافته‌ها نشان داد که هیئت‌مدیره‌های مستقل می‌توانند انگیزه‌های مدیران برای دست‌کاری مالی را کاهش دهند و احتمال تجدید ارائه صورت‌های مالی را کم کنند، در حالی که محدودیت‌های مالی به ویژه بدهی بالا، احتمال تجدید ارائه را افزایش می‌دهند.

¹ Luong

² Uddin Bhuiyan

³ Alvarado & Ramírez

ساراسواتی و ایناواتی^۱ (۲۰۲۲)، این مطالعه ادبی به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی شامل هیئت‌مدیره، کمیته حسابرسی، مالکیت مدیریت و حسابرسان خارجی بر تجدید ارائه مالی پرداخته است (مطالعه مقالات منتشرشده بین ۲۰۰۱-۲۰۲۰). نتایج نشان داد که این متغیرهای حاکمیتی نقش مهمی در تجدید ارائه مالی دارند، اما همچنان شکاف‌های تحقیقاتی برای شاخص‌های مدیران مستقل، هیئت‌مدیره خارجی، اندازه مدیران، دفعات جلسات، اندازه و استقلال کمیته‌ها و تغییر بیانیه مالی توسط حسابرس وجود دارد.

روشن شناسی

هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر محدودیت مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی با نقش تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره در شرکت‌های تولیدی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی بوده و از نظر روش، از نوع علی-پس‌رویدادی است که به تحلیل روابط بین متغیرها بر اساس داده‌های تاریخی می‌پردازد. روش آماری مورد استفاده نیز همبستگی است که به دنبال کشف و بررسی وجود رابطه بین متغیرهاست. جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. با استفاده از روش نمونه‌گیری حذفی سیستماتیک، شرکت‌هایی که معیارهای خاصی مانند فعال بودن در بورس از سال ۱۳۹۶، داشتن سال مالی منتهی به ۲۹ اسفند، و عدم تعلق به گروه‌های واسطه‌گری مالی، بیمه و سرمایه‌گذاری را دارا نبوده‌اند، حذف شده‌اند. در نهایت، با اعمال این فیلترها، ۱۲۰ شرکت برای دوره هفت‌ساله ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ انتخاب شدند. این امر منجر به ۸۴۰ مشاهده سال-شرکت شد که به دلیل ماهیت پژوهش (بررسی کل جامعه غربالگری شده)، نمونه آماری بر جامعه آماری منطبق است.

۱. متغیر وابسته: تجدید ارائه صورت‌های مالی

۲. متغیر مستقل: محدودیت مالی

۳. متغیر تعدیلگر: استقلال هیئت‌مدیره

۴. متغیرهای کنترلی: اندازه شرکت- اهرم مالی- بازده دارایی‌ها

مدل آماری:

برای انجام فرضیه پژوهش از مدل زیر استفاده می‌کنیم:

معادله (۱): برای فرضیه اول و دوم پژوهش

$$RESTAT_{it} = \beta_0 + \beta_1 FC_{it} + \beta_2 BIND_{it} + \beta_3 FC_{it} * BIND_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول (۱): تعریف متغیرهای پژوهش و نحوه اندازه‌گیری

متغیر	نماد	نوع متغیر	نحوه اندازه‌گیری
تجدید ارائه صورت‌های حسابداری	RESTAT	وابسته	این متغیر یک متغیر دامی (۰ یا ۱) است که مقدار ۱ را می‌گیرد اگر شرکت در سال موردنظر صورت‌های مالی خود را به دلیل خطاها یا تغییرات در اصول حسابداری اصلاح کرده باشد و در غیر این صورت مقدار ۰ را می‌گیرد.
محدودیت مالی	FC	مستقل	به صورت موهمی اندازه‌گیری می‌شود اگر Z محاسبه‌شده برای شرکتی کوچک‌تر از ۲.۹ باشد، یک در غیر این

¹ Saraswati & Inawati

استقلال هیئت مدیره	BIND	تعدیلگر	استقلال هیئت مدیره: برابر است با نسبت تعداد اعضای غیرموظف به تعداد کل اعضای هیئت مدیره
اندازه شرکت	SIZE	کنترلی	لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌ها
بازده دارایی‌ها	ROA	کنترلی	نسبت سود خالص به مجموع دارایی‌ها
اهرم مالی	LEV	کنترلی	نسبت مجموع بدهی به مجموع دارایی‌ها

یافته های پژوهش

در پژوهش حاضر ابتدا آمارهای توصیفی برای متغیرهای مدل رگرسیون ارائه می‌شود. شاخص‌های توصیف داده‌ها، شامل شاخص‌های مرکزی (مانند میانگین و میانه)، شاخص‌های پراکندگی (مانند واریانس و انحراف معیار) و شاخص‌های شکل توزیع (مانند شاخص چولگی و کشیدگی) برای تک‌تک متغیرهای پژوهش محاسبه خواهد شد. این آمارها شمایی کلی از تک‌تک متغیرهای مدل به دست می‌دهد. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش که با استفاده از داده‌های ۱۲۰ شرکت فعال در بورس اوراق بهادار تهران، طی دوره‌های زمانی بین سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ اندازه‌گیری شده‌اند، شامل تعداد مشاهدات، میانگین، انحراف معیار، حداقل، حداکثر، ضریب چولگی و ضریب کشیدگی است که در جدول زیر ارائه شده است.

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

پنل (الف) - متغیرهای پیوسته									
نام متغیر	نماد	تعداد مشاهدات	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
تجدید ارائه صورت‌های مالی	RESTAT	۸۴۰	۰.۶۱۳۱	۱	۱	۰	۰.۴۸۷۳	-۰.۴۶۴۴	۱.۲۱۵۷
محدودیت مالی	FC	۸۴۰	۰.۴۸۴۵	۰	۱	۰	۰.۵۰۰۱	۰.۰۶۱۹	۱.۰۰۳۸
استقلال هیئت مدیره	BIND	۸۴۰	۰.۴۶۶۸	۰.۴۲۸۶	۰.۸	-۰.۲۸۵۷	۰.۱۵۴۴	-۰.۷۳۳۸	۲.۶۸۰۲
اندازه شرکت	SIZE	۸۴۰	۱۵.۷۹۲۲	۱۵.۶۰۵۱	۲۰.۸۵۱۸	۱۱.۳۶۱	۱.۶۲۰۹	۰.۴۴۹۴	۳.۴۱۱۶
بازده دارایی‌ها	ROA	۸۴۰	۰.۲۱۶۹	۰.۱۹۸۴	۰.۹۸۴۶	-۰.۵۶۰۴	۰.۱۷۲۹	۰.۳۵۸۸	۳.۹۱۲۱
اهرم مالی	LEV	۸۴۰	۰.۴۹۶۶	۰.۴۸۵۵	۱.۹۶۴۹	-۰.۰۲۱۴	۰.۲۲۲۸	-۰.۸۴۸۹	۶.۱۴۶۶
پنل (ب) - متغیرهای گسسته									
نام متغیر	نماد	تعداد مشاهدات	نوع طبقه	فراوانی	درصد فراوانی				
تجدید ارائه صورت‌های مالی	RESTAT	۸۴۰	۱	۵۱۵	۶۱.۳٪				
			۰	۳۲۵	۳۸.۷٪				
محدودیت مالی	FC	۸۴۰	۱	۴۰۷	۴۸.۵٪				
			۰	۴۳۳	۵۱.۵٪				

در جدول فوق، داده‌های ارائه شده شامل دو پنل است: پنل (الف) مربوط به متغیرهای پیوسته و پنل (ب) مربوط به متغیرهای گسسته. در پنل (الف)، شش متغیر مالی و شرکتی بررسی شده‌اند. متغیر RESTAT (تجدید ارائه صورت‌های مالی) با میانگین ۰.۶۱۳۱ و انحراف معیار ۰.۴۸۷۳ نشان می‌دهد که حدود ۶۱٪ از شرکت‌ها تجدید ارائه داشته‌اند. FC (محدودیت مالی) با میانگین ۰.۴۸۴۵ تقریباً به صورت برابر بین شرکت‌های دارای محدودیت و بدون محدودیت تقسیم شده است. BIND (استقلال هیئت مدیره) میانگین ۰.۴۶۶۸ دارد و چولگی مثبت آن (۲.۶۸۰۲) نشان‌دهنده توزیع

نامتقارن به سمت مقادیر پایین تر است. SIZE (اندازه شرکت) با میانگین ۱۵.۷۹۲۲ و انحراف معیار ۱.۶۲۰۹، توزیع گسترده‌ای دارد و چولگی بالای ۳.۴۱۱۶ نشان‌دهنده وجود شرکت‌های بسیار بزرگ در نمونه است. ROA (بازده دارایی‌ها) میانگین ۰.۲۱۶۹ دارد و توزیع آن به سمت مقادیر پایین تر متمایل است. LEV (اهرم مالی) میانگین تقریبی ۰.۴۹۶۶ دارد و چولگی ۶.۱۴۶۶ نشان‌دهنده تعداد کمی از شرکت‌ها با اهرم بسیار بالا است. در پنل (ب)، متغیرهای گسسته نیز نشان می‌دهند که ۶۱.۳٪ از نمونه تجدید ارائه صورت‌های مالی داشته‌اند و ۴۸.۵٪ شرکت‌ها با محدودیت مالی مواجه بوده‌اند، که بازتاب ترکیب نسبی مشاهدات ۰ و ۱ برای این دو متغیر است. این اطلاعات تصویر کلی از توزیع و ویژگی‌های آماری متغیرهای مورد مطالعه ارائه می‌دهد.

تحلیل داده‌ها

عدم وجود خود همبستگی جمله خطا (باقیمانده‌ها)

این فرض مدل کلاسیک رگرسیون خطی بیان می‌دارد که بین جملات باقیمانده رگرسیون، همبستگی وجود نداشته باشد. برای بررسی استقلال باقیمانده‌ها از آزمون خود همبستگی سریالی بروش-گادفری^۱ استفاده شده است که فرضیه‌های آن به شرح زیر است:

$$\begin{cases} H_0: \text{عدم وجود خود همبستگی جمله خطا} \\ H_1: \text{وجود خود همبستگی جمله خطا} \end{cases}$$

نتایج حاصل از آزمون خود همبستگی سریالی بروش-گادفری نشان می‌دهد که با توجه به اینکه در سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار احتمال آماره F ، در مدل پژوهش کمتر ۵٪ می‌باشد بنابراین می‌توان فرض صفر را در مدل رد کرد لذا می‌توان گفت که فرض وجود خود همبستگی جزء خطا در مدل پژوهش برقرار است.

جدول (۳): آزمون همبستگی سریالی LM

نام متغیر	نوع آماره	احتمال آماره	سطح معناداری
مدل پژوهش	$F(2, 831)$	۷۹/۰۱۴۷	۰/۰۰۰

با توجه به جدول ۳ مشاهده می‌شود مدل پژوهش مشکل وجود همبستگی جمله خطا وجود دارد.

ثابت بودن واریانس جمله خطا (باقیمانده‌ها)

جدول (۴): آزمون بروش-پاگان-گودفری

نام متغیر	نوع آماره	احتمال آماره	سطح معناداری
مدل پژوهش	$F(6, 833)$	۲/۷۹۶۱	۰/۰۰۰۰

در این آزمون فرض بر ناهمسانی واریانس باقیمانده‌ها است که با توجه به جدول فوق و معنادار بودن مدل‌های پژوهش، فرضیه ما مبنی بر وجود همسانی واریانس در مدل پژوهش پذیرفته نمی‌شود، الگوها دارای ناهمسانی واریانس می‌باشد و نمی‌توان از رگرسیون خطی استفاده نمود و نیاز به استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته (GLS) است.

عدم وجود هم‌خطی بین جملات توضیحی

هم‌خطی به معنای وجود رابطه شدید بین متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل است. در صورت وجود هم‌خطی، ضرایب برآوردی الگو دارای خطای معیار بالایی خواهد بود و در نتیجه این مسأله باعث می‌شود که تعداد متغیرهای معنی-دار در معادله کاهش یابد. در این معادله برای بررسی عدم وجود هم‌خطی از معیار عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد. وقتی که شاخص تورم واریانس کمتر از ۱۰ باشد، نشان‌دهنده عدم وجود هم‌خطی است. نتایج حاصل از این آزمون

¹ Breusch-Godfrey

نشان می‌دهد؛ که میزان تورم وریانس متغیرهای مستقل و کنترلی در حد مجاز خود قرار داشته و لذا از این بابت مشکلی وجود ندارد.

جدول (۵): نتایج حاصل از آزمون عدم وجود هم خطی بین جملات توضیحی در مدل پژوهش

متغیر	نماد	واریانس ضریب	عامل تورم واریانس
محدودیت مالی	FC	۰.۸۴۵۱۵۸۰	۲.۲۱۴۴۴۵۴
استقلال هیئت‌مدیره	BIND	۰.۴۱۱۷۷۶۵	۸.۴۹۱۴۵۷۴
محدودیت مالی*استقلال هیئت‌مدیره	FC*BIND	۰.۷۳۰۲۷۳۷	۳.۳۰۳۲۰۰۲
اندازه شرکت	SIZE	۰.۹۴۹۳۱۸۰	۱.۰۵۳۳۸۷۸
بازده دارایی‌ها	ROA	۰.۹۵۲۸۳۲۸	۱.۰۴۹۵۰۲۰
اهرم مالی	LEV	۰.۹۸۶۴۸۴۳	۱.۰۱۳۷۰۰۸

بررسی تعیین میزان نیکویی برازش مدل پژوهش

به‌طور کلی در رگرسیون لجستیک برای مقایسه کارایی چند مدل مختلف با یکدیگر و یا نیکویی برازش یک مدل خاص آماره‌های متعددی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در ادامه این مطالعه با توجه به این که مدل مفهومی پژوهش برای کل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به شرح رابطه مدل سوم می‌باشد، میزان نیکویی برازش مدل مفهومی شماره (۳) با توجه به این آماره‌ها ارائه می‌گردد.

$$\begin{aligned}
 Prob(LFSF = 1)_{it} &= \beta_0 + \beta_1 FC_{it} + \beta_2 BIND_{it} + \beta_3 FC_{it} * BIND_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 LEV_{it} \\
 &+ \varepsilon_{it}
 \end{aligned}$$

آماره کای-دو

در این مورد برای بررسی میزان نیکویی برازش مدل مفهومی شماره (۳) الگوی شبیه رگرسیون معمولی به کار می‌رود. بدین منظور دو فرضیه به صورت زیر تدوین می‌گردد:

فرض صفر: الگوی معنی داری وجود دارد.

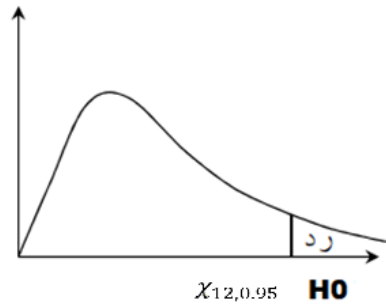
فرض مقابل: الگوی معنی داری وجود دارند.

نتایج حاصل در جدول زیر ارائه شده است.

جدول (۶): نتایج آزمون کای-دو

نام متغیر	مقدار کای-دو	درجه آزادی	مقدار احتمال
مدل پژوهش	۲۴.۸۱۷	۶	۰/۰۰۰

میزان کای - دو مدل برابر با ۲۴/۸۱۷ بدست آمده است. مقدار کای - دو همانگونه که در شکل صفحه بعد دیده میشود، در ناحیه رد فرض صفر قرار گرفته است، زیرا مقدار بدست آمده از مقدار بحرانی یعنی ۲۱/۰۲۶ بزرگتر است. بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود. یعنی بین متغیرهای پژوهش و تجدید ارائه صورت‌های مالی رابطه معنی داری وجود دارد. به بیان دیگر، مدل مفروض با داده‌ها تطابق دارد.

به عبارت دیگر الگوی معنی داری بین متغیرهای ذکر شده و تجدید ارائه صورت‌های مالی وجود دارد و می توان با استفاده از متغیرهای ذکر شده تجدید ارائه صورت‌های مالی را پیش بینی نمود.

کرک - نایجل شاخص

علاوه بر آماره کای - دو، در رگرسیون لجستیک، شاخص های دیگری نیز به عنوان جانشین R^2 در رگرسیون معمولی می گردد. یکی از این شاخص ها، نایجل کرک است. در جدول زیر مقدار ضریب تعیین نایجل کرک نیز محاسبه شده است که برابر با در ۵۴ صد است؛ و سایر عوامل بیش از ۶۴ درصد تجدید ارائه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را تبیین نموده است.

اسنل - کاکس شاخص

افزون بر آزمون های مطرح شده، شاخص کاکس - اسنل نیز در رگرسیون لجستیک، کاربرد دارد. میزان ضریب تعیین کاکس - اسنل، برای مدل مفهومی شماره (۳) برابر با ۰/۴۳۲ است. گرچه این مقدار بالا نیست، اما به دلیل معنی دار بودن مدل، مقدار آن قابل استناد است (این معیار شبیه به ضریب تعیین در رگرسیون معمولی است و مقادیر نزدیک به یک حاکی از معنی داری شدیدتر الگو خواهند بود).

جدول (۷): مقدار ضریب تعیین کاکس - اسنل برای معنی داری مدل

نام متغیر	نسبت درست‌نمایی	ضریب تعیین کاکس - اسنل	ضریب تعیین نایجل کرک
مدل پژوهش	۸۹۶.۳۲۰	۰/۴۳۲	۰/۵۴۴

نتایج ارائه شده مربوط به ارزیابی کیفیت برازش مدل پژوهش است. مقدار نسبت درست‌نمایی (Likelihood Ratio) برابر ۸۹۶.۳۲۰ نشان می‌دهد که مدل نسبت به مدل بدون متغیرهای توضیحی بهبود قابل توجهی دارد و متغیرهای مستقل نقش معناداری در پیش‌بینی متغیر وابسته ایفا می‌کنند. همچنین، ضریب تعیین کاکس - اسنل (R^2 Cox-Snell) برابر ۰.۴۳۲ بیانگر آن است که تقریباً ۴۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مدل توضیح داده می‌شود و ضریب تعیین نایجل - کرک (R^2 Nagelkerke) برابر ۰.۵۴۴ نشان می‌دهد که با توجه به اصلاح این شاخص برای مقادیر بیشینه، مدل توانایی پیش‌بینی ۵۴ درصدی متغیر وابسته را دارد. به طور خلاصه، این آمارها نشان می‌دهند که مدل پژوهش دارای برازش مناسب و قدرت توضیح‌دهندگی نسبتاً خوب برای داده‌ها است.

آزمون والد

برای برآورد ضرایب می‌توان فرض‌های زیر را با استفاده از آماره های والد انجام داد. فرض صفر و فرض صفر برای عرض از مبدا یا مقدار ثابت در صفحه بعد آمده است.

$$\alpha_0=0$$

$$\alpha_0 \neq 0$$

و برای میزان ارتباط متغیرهای مستقل به صورت زیر نوشته می‌شود:

$$\alpha_1=0$$

$$\alpha_1 \neq 0$$

$$\alpha_6 = 0$$

$$\alpha_6 \neq 0$$

و مقدار آماره آزمون به صورت زیر محاسبه می گردد:

$$Wald_{\alpha_i} = (\alpha_i / S_{\alpha_i}) \quad i=1,2,3,4,5,6$$

برای استنباط در مورد فرض صفر و فرض مقابل از مقادیر احتمال آماره والد استفاده شده است بدین گونه که هرگاه مقدار احتمال کمتر از ۰/۰۵ باشد، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود و در غیر اینصورت فرض صفر رد نمی شود.

جدول (۸): مقادیر برآورد پارامترهای در مدل پژوهش

بخت	مقدار احتمال	درجه آزادی	آزمون والد	انحراف معیار	ضریب
۱.۶۴۴	۰.۰۰۱	۱.۰۰۰	۱.۱۷۰	۰.۰۳۶	۰.۲۱۹
۰.۵۱۲	۰.۰۲۲	۱.۰۰۰	۴.۹۲۷	۰.۶۵۸	-۱.۵۰۶
۰.۲۴۱	۰.۰۴۹	۱.۰۰۰	۲.۲۶۳	۰.۶۳۲	-۱.۲۴۱
۰.۸۷۳	۰.۰۰۲	۱.۰۰۰	۸.۷۳۲	۰.۰۴۴	-۰.۱۳۶
۰.۸۷۳	۰.۰۲۷	۱.۰۰۰	۵.۰۸۴	۰.۴۷۶	-۱.۰۵۵
۲.۵۸۳	۰.۰۰۲	۱.۰۰۰	۲.۳۵۷	۰.۲۷۴	۰.۸۶۳
۷.۵۹۴	۰.۰۱۰	۱.۰۰۰	۶.۱۵۵	۰.۷۸۶	۲.۰۲۷

نتایج ارائه شده مربوط به تحلیل رگرسیون لجستیک برای بررسی عوامل مؤثر بر تجدید ارائه صورت‌های مالی است. متغیر FC (محدودیت مالی) ضریب مثبت و معناداری ($\beta = 0.219, p = 0.001$) دارد و نشان می‌دهد که شرکت‌های دارای محدودیت مالی احتمال بیشتری برای تجدید ارائه صورت‌های مالی دارند. BIND (استقلال هیئت‌مدیره) ضریب منفی معناداری ($\beta = -1.506, p = 0.022$) نشان می‌دهد که افزایش استقلال هیئت‌مدیره احتمال تجدید ارائه را کاهش می‌دهد. تعامل FC*BIND نیز ضریب منفی معنادار ($\beta = -1.241, p = 0.049$) دارد که بیانگر اثر تعدیلی استقلال هیئت‌مدیره بر رابطه محدودیت مالی و تجدید ارائه است. SIZE و ROA هر دو ضریب منفی معناداری دارند ($\beta = -1.055, p = 0.027$ و $\beta = -0.136, p = 0.002$) که نشان می‌دهد شرکت‌های بزرگ‌تر و با بازده دارایی بالاتر کمتر به تجدید ارائه روی می‌آورند. از سوی دیگر، LEV (اهرم مالی) ضریب مثبت معناداری دارد ($\beta = 0.863, p = 0.002$) که بیانگر افزایش احتمال تجدید ارائه در شرکت‌های دارای اهرم بالاتر است. در نهایت، مقدار ثابت مدل ($\text{Constant} = 2.027, p = 0.010$) نیز نشان‌دهنده احتمال پایه وقوع تجدید ارائه در شرایطی است که سایر متغیرها صفر باشند. به طور کلی، نتایج نشان می‌دهد محدودیت مالی و اهرم مالی با افزایش احتمال تجدید ارائه مرتبط هستند، در حالی که استقلال هیئت‌مدیره، اندازه شرکت و بازده دارایی اثر کاهنده دارند.

ستون بخت ۱ در جدول رگرسیون لجستیک نشان می‌دهد که تغییر یک واحد در هر متغیر مستقل، چگونه احتمال وقوع رویداد وابسته (در اینجا تجدید ارائه صورت‌های مالی) را تغییر می‌دهد. برای مثال، FC با بخت ۱.۶۴۴ نشان می‌دهد که شرکت‌های دارای محدودیت مالی ۱.۶۴۴ برابر بیشتر از شرکت‌های بدون محدودیت مالی احتمال تجدید ارائه دارند. BIND با بخت ۰.۵۱۲ بیانگر آن است که افزایش استقلال هیئت‌مدیره احتمال تجدید ارائه را تقریباً نصف می‌کند. تعامل FC*BIND با بخت ۰.۲۴۱ نشان‌دهنده اثر تعدیلی قوی است؛ یعنی استقلال هیئت‌مدیره می‌تواند رابطه محدودیت مالی

¹ Odds Ratio

و تجدید ارائه را کاهش دهد. برای SIZE و ROA بخت کمتر از ۱ (۰.۸۷۳) بیانگر کاهش احتمال تجدید ارائه در شرکت‌های بزرگ‌تر و با بازده دارایی بالاتر است، در حالی که LEV با بخت ۲.۵۸۳ احتمال تجدید ارائه را بیش از دو برابر افزایش می‌دهد. در مجموع، مقادیر بخت تصویر روشن و قابل تفسیر از اثر هر متغیر بر احتمال وقوع رویداد ارائه می‌کنند.

معيار درصد صحت پيش‌بینی

یکی دیگر از معیارهای نیکویی برآزش، معیار درصد صحت پیش‌بینی است. نتایج محاسبه درصد پیش‌بینی مدل پژوهش که با رویکرد لاجیت برآورد شده در جدول زیر گزارش شده است:

جدول (۹): نتایج محاسبه معیار درصد صحت پیش‌بینی

ارزیابی انتظار-پیش‌بینی برای مشخصات باینری برش موفقیت: C = 0.5			
$Prob(LFSF = 1)_{it} = \beta_0 + \beta_1 FC_{it} + \beta_2 BIND_{it} + \beta_3 FC_{it} * BIND_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$			
	Dep=0	Dep=1	Total
P(Dep=1) ≤ C	۶۲	۳۲	۳۰
P(Dep=1) > C	۷۷۸	۴۸۳	۲۹۵
Total	۸۴۰	۵۱۵	۳۲۵
Correct	۵۱۳	۴۸۳	۳۰
% Correct	۶۱.۰۷	۹۳.۷۹	۹.۲۳
% Incorrect	۳۸.۹۳	۶.۲۱	۹۰.۷۷

در جدول داده‌ها، نتایج پیش‌بینی موفقیت و عدم موفقیت نشان داده شده است. در مجموع ۸۴۰ نمونه وجود دارد که از این تعداد ۳۲۵ نمونه پیش‌بینی شده که "Dep=1" است (موفقیت)، و ۵۱۵ نمونه پیش‌بینی شده که "Dep=0" است (عدم موفقیت). از این ۳۲۵ نمونه، تنها ۳۰ نمونه به‌طور صحیح به عنوان موفقیت پیش‌بینی شده‌اند، در حالی که ۴۸۳ نمونه به‌طور نادرست به عنوان عدم موفقیت پیش‌بینی شده‌اند. درصد پیش‌بینی‌های صحیح ۹.۲۳ درصد برای گروه موفقیت (Dep=1) و ۹۳.۷۹ درصد برای گروه عدم موفقیت (Dep=0) است. همچنین درصد پیش‌بینی‌های نادرست به ترتیب ۹۰.۷۷ درصد برای موفقیت و ۶.۲۱ درصد برای عدم موفقیت است.

این تحلیل نشان می‌دهد که مدل به‌طور کلی عملکرد خوبی در پیش‌بینی "Dep=0" (عدم موفقیت) دارد، اما توانایی کمتری در پیش‌بینی "Dep=1" (موفقیت) دارد. درصد خطای بالا در پیش‌بینی موفقیت نشان‌دهنده این است که مدل نتوانسته به‌طور دقیق پیش‌بینی کند که کدام مشاهدات موفقیت‌آمیز خواهند بود. بنابراین، ممکن است نیاز به بهینه‌سازی مدل یا استفاده از ویژگی‌های بیشتر برای بهبود دقت پیش‌بینی وجود داشته باشد.

جدول (۱۰): نتایج محاسبه معیار درصد صحت پیش‌بینی

ارزیابی انتظار-پیش‌بینی برای مشخصات باینری برش موفقیت: C = 0.5			
$Prob(LFSF = 1)_{it} = \beta_0 + \beta_1 FC_{it} + \beta_2 BIND_{it} + \beta_3 FC_{it} * BIND_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$			
	Dep=0	Dep=1	Total
E(# of Dep=0)	۳۲۵	۱۹۳.۵۴	۱۳۱.۴۶

E(# of Dep=1)	۵۱۵	۳۲۱.۴۶	۱۹۳.۵۴
Total	۸۴۰	۵۱۵	۳۲۵
Correct	۴۵۲.۹۱	۳۲۱.۴۶	۱۳۱.۴۶
% Correct	۵۳.۹۲	۶۲.۴۲	۴۰.۴۵

فرضیات پژوهش

✓ ساختار هیئت‌مدیره بر تجدید ارائه صورت‌های مالی با توجه به نقش تعدیلگر استقلال هیئت‌مدیره تأثیر معناداری دارد.

مدل پژوهش

✓ محدودیت مالی بر تجدید ارائه صورت‌های حسابداری تأثیر معناداری دارد.

✓ محدودیت مالی بر تجدید ارائه صورت‌های حسابداری با نقش تعدیلگر استقلال هیئت‌مدیره تأثیر معناداری دارد.

جدول (۱۱): نتایج بررسی ضرایب جزئی (مدل) با روش لجستیک

متغیر وابسته: تجدید ارائه صورت‌های مالی، تعداد دوره: ۸، تعداد تقاطع: ۱۲۰، تعداد ترکیب موزون: ۸۴۰						
$Prob(LFSF = 1)_{it} = \beta_0 + \beta_1 FC_{it} + \beta_2 BIND_{it} + \beta_3 FC_{it} * BIND_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$						
نتیجه	احتمال	آماره Z	خطای استاندارد	ضرایب	نماد	متغیرها
تأیید	۰.۰۰۹۷	۲.۵۸۷۲	۰.۷۸۳۶	۲.۰۲۷۳	C	ضریب ثابت
تأیید	۰.۰۰۰۵	۳.۴۵۹۷	۰.۰۶۳۳	۰.۲۱۸۸	FC	محدودیت مالی
تأیید	۰.۰۲۲۱	-۲.۲۸۸۱	۰.۶۵۸۵	-۱.۵۰۶۸	BIND	استقلال هیئت‌مدیره
تأیید	۰.۰۴۹۴	-۱.۹۶۵۱	۰.۶۳۱۸	-۱.۲۴۱۵	FC*BIND	محدودیت مالی*استقلال هیئت‌مدیره
تأیید	۰.۰۰۲۲	-۳.۰۶۵۴	۰.۰۴۴۲	-۰.۱۳۵۵	SIZE	اندازه شرکت
تأیید	۰.۰۲۶۶	-۲.۲۱۷۲	۰.۴۷۶۰	-۱.۰۵۵۵	ROA	بازده دارایی‌ها
تأیید	۰.۰۰۱۷	۳.۱۴۴۱	۰.۲۷۴۴	۰.۸۶۲۷	LEV	اهرم مالی
۰.۴۲۲۱				McFadden R-squared		ضریب تعیین مک فادن
۱۸.۴۸۲۲				LR statistic		آماره LR
۰.۰۰۰۰				Prob(LR statistic)		احتمال
۳۲۵				Obs with Dep=0		تعداد فراوانی یک‌ها
۵۱۵				Obs with Dep=1		تعداد فراوانی صفرها
مقدار	درجه آزادی		مقدار آماره			
۰.۱۴۷۴	Prob. Chi-sq(8)		۱۲.۰۸۶۴		هاسمر-لمشو	

بررسی اعتبار و قدرت الگو

آزمون LR: در یک معادله رگرسیون چند متغیره، چنانچه هیچ رابطه‌ای میان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل وجود نداشته باشد، باید تمامی ضرایب متغیرهای مستقل در معادله، مساوی صفر باشند. از این‌رو، باید معنادار بودن معادله رگرسیون مورد آزمون قرار گیرد. این کار با استفاده از آماره LR انجام می‌شود. همان‌طور که در جدول (۱۱) ملاحظه می‌شود، مقدار آماره LR و سطح معناداری مربوط به این آماره، بیانگر این است که فرضیه صفر آماری که همان بی‌معنا بودن کل مدل (صفر بودن تمام ضرایب) است، رد می‌شود و مدل رگرسیون برآورد شده، در کل معنادار است.

ضریب تعیین مکفادن: معیاری است که قدرت رابطه میان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل را تشریح می‌کند. مقدار این ضریب در واقع مشخص کننده آن است که چند درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. در این مدل، ضریب تعیین برابر با $0/422$ است؛ یعنی 42% از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل قابل توضیح است.

برای بررسی خوبی برازش در مدل‌های رگرسیونی با متغیر وابسته باینری می‌توان از آزمون‌ها و معیارهای مختلفی همچون ضریب تعیین مک-فادن، مادلا، استرلا، چاو، جدول پیش‌بینی موفقیت‌های هنشر-جانسون و ... استفاده کرد. یکی از آزمون‌هایی که برای خوبی برازش مدل‌های انتخاب باینری استفاده می‌شود، آزمون هاسمر-لم شو است. در این آزمون معناداری کلی ضرایب رگرسیون از طریق مقایسه مقدار پیش‌بینی شده و واقعی متغیر وابسته در گروه‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد. اگر اختلاف بین مقادیر واقعی و پیش‌بینی شده متغیر وابسته زیاد باشد نشانگر برازش ضعیف مدل است. به منظور بررسی برازش الگو برآورد شده از آزمون هاسمر-لمشو استفاده شده با توجه به اینکه احتمال آماره آزمون هاسمر-لمشو $0/147$ بزرگتر از $0/05$ محاسبه شده است، لذا این مقدار کفایت داده‌ها برای برازندگی الگو را نشان می‌دهد.

آزمون Z: با توجه به مقدار مثبت ضریب رگرسیونی محدودیت مالی می‌توان نتیجه گرفت محدودیت مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری مثبت (مستقیم) دارد ($p < 0/05$). فرضیه اول مورد تایید می‌شود. با توجه به مقدار منفی ضریب رگرسیونی استقلال هیئت مدیره می‌توان نتیجه گرفت استقلال هیئت مدیره بر تجدید ارائه صورت‌های مالی، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری منفی (معکوس) دارد ($p < 0/05$). نتایج جدول بالا نشان می‌دهد که ضریب متغیر محدودیت مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی با توجه به متغیر تعدیل کننده استقلال هیئت مدیره برای شرکت‌های مورد مطالعه معنادار است ($p < 0/05$)؛ بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان 95% رد شده و با توجه به مقدار منفی ضریب رگرسیونی محدودیت مالی * استقلال هیئت مدیره می‌توان نتیجه گرفت که محدودیت مالی با تجدید ارائه صورت‌های مالی با توجه به متغیر تعدیل کننده استقلال هیئت مدیره در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت (مستقیم) معناداری دارد. فرضیه دوم مورد تایید است.

نتایج نشان می‌دهد که در سطح اطمینان 95% مقادیر Z برای تمام متغیرها در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد یعنی متغیرهای کنترلی در مدل معنی دار هستند. نتایج حاصل از متغیرهای کنترلی نشان می‌دهد که بازده دارایی‌ها و اندازه شرکت تأثیر منفی معناداری بر تجدید ارائه صورت‌های مالی دارد ولی اهرم مالی تأثیر مثبت معناداری بر تجدید ارائه صورت‌های مالی دارد.

بحث و نتیجه گیری

فرضیه اول: محدودیت مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر مثبت و معناداری دارد.

با توجه به مقدار منفی ضریب رگرسیونی محدودیت مالی می‌توان نتیجه گرفت محدودیت مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی (معکوس) معناداری دارد ($p < 0/05$). فرضیه اول مورد تایید است.

محدودیت‌های مالی به عنوان یک عامل کلیدی در فرآیند تجدید ارائه صورت‌های مالی شناخته می‌شوند. شرکت‌هایی که با مشکلات مالی یا بدهی‌های بالا روبرو هستند، ممکن است به دلایل مختلفی از جمله حفظ اعتبار مالی، جذب

سرمایه‌گذاران و یا انطباق با الزامات قانونی و حسابداری، مجبور به تجدید ارائه صورت‌های مالی شوند. مارتینز-سولا و همکاران (۲۰۲۴)، در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که شرکت‌هایی با بدهی‌های بالا و مشکلات مالی به طور معمول از روش‌های حسابداری تهاجمی استفاده می‌کنند که می‌تواند منجر به افزایش تجدید ارزیابی‌های حسابداری و در نهایت تجدید ارائه صورت‌های مالی شود. این به این معنی است که محدودیت مالی می‌تواند انگیزه‌هایی برای تغییر در صورت‌های مالی ایجاد کند که هدف آن پنهان کردن مشکلات مالی یا بهبود ظاهر مالی شرکت است. در همین راستا، کیانی ده‌کیانی و شهبازی لیموچی (۱۴۰۳)، نیز اشاره کرده‌اند که شرکت‌های با سطوح بدهی بالا و محدودیت‌های مالی، تمایل بیشتری به استفاده از شیوه‌های حسابداری تهاجمی و اصلاح صورت‌های مالی دارند. این مطالعه همچنین بر این نکته تأکید دارد که در شرایط مالی دشوار، شرکت‌ها به منظور تطبیق با الزامات قانونی و حفظ اعتبار خود، ممکن است مجبور به تجدید صورت‌های مالی شوند. این یافته‌ها با فرضیه اول که به تأثیر مثبت محدودیت مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی اشاره دارد، کاملاً همسو است. لین و لی (۲۰۲۳)، نیز در تحقیق خود به بررسی تأثیر محدودیت‌های مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی پرداخته‌اند. آنها به این نتیجه رسیدند که شرکت‌هایی که با محدودیت‌های مالی بیشتری مواجه هستند، تمایل بیشتری به دست‌کاری صورت‌های مالی دارند تا مشکلات مالی خود را پنهان کنند. این دست‌کاری‌ها ممکن است شامل تغییر در روش‌های حسابداری، تنظیم مجدد صورت‌های مالی و یا حتی تأخیر در ارائه صورت‌های مالی باشد. به این ترتیب، محدودیت‌های مالی می‌توانند فشارهایی را ایجاد کنند که به تجدید ارائه صورت‌های مالی منجر شود. با این حال، قافله باشی و همکاران (۱۴۰۱)، در تحقیق خود به بررسی نقش میانجی‌گری محدودیت مالی در رابطه بین تجدید ارائه صورت‌های مالی و کارایی سرمایه‌گذاری پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند که محدودیت‌های مالی تأثیر زیادی در رابطه میان تجدید ارائه صورت‌های مالی و کارایی سرمایه‌گذاری ندارند. این یافته می‌تواند نشان‌دهنده این باشد که در برخی شرایط، محدودیت مالی تأثیر چندانی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی نداشته و به طور غیرمستقیم با این موضوع ارتباط دارد. بنابراین، این مطالعه می‌تواند به عنوان یک استثنا برای فرضیه اول در نظر گرفته شود. این نتایج با نتایج مارتینز-سولا و همکاران (۲۰۲۴)، کیانی ده‌کیانی و شهبازی لیموچی (۱۴۰۳)، لین و لی (۲۰۲۳)، همسو و با نتایج قافله باشی و همکاران (۱۴۰۱)، ناهمسو می‌باشد.

فرضیه دوم: استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین محدودیت مالی و تجدید ارائه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر منفی و معناداری دارد.

نتایج نشان می‌دهد که ضریب متغیر محدودیت مالی بر تجدید ارائه صورت‌های مالی با توجه به متغیر تعدیل‌کننده استقلال هیئت مدیره برای شرکت‌های مورد مطالعه معنادار است ($p < 0.05$)؛ بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد شده و با توجه به مقدار منفی ضریب رگرسیون محدودیت مالی * استقلال هیئت مدیره می‌توان نتیجه گرفت که محدودیت مالی با تجدید ارائه صورت‌های مالی با توجه به متغیر تعدیل‌کننده استقلال هیئت مدیره در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی (معکوس) معناداری دارد. فرضیه دوم مورد تایید است.

استقلال هیئت مدیره یکی از عوامل کلیدی در حاکمیت شرکتی است که می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر تصمیمات مالی و حسابداری شرکت‌ها داشته باشد. به طور خاص، هیئت مدیره‌های مستقل به عنوان نظارت‌کنندگان غیرجانحی بر تصمیمات مدیریتی عمل می‌کنند و به همین دلیل می‌توانند مانع از دست‌کاری‌های مالی و تجدید ارائه صورت‌های مالی شوند. ژانگ و جیانگ (۲۰۲۲)، در تحقیق خود به این نکته اشاره کرده‌اند که استقلال هیئت مدیره می‌تواند به عنوان یک عامل تعدیلی عمل کند که تأثیرات منفی محدودیت‌های مالی را کاهش می‌دهد. به عبارت دیگر، هیئت مدیره‌های مستقل قادرند از سوءاستفاده‌های مالی جلوگیری کنند و از این طریق احتمال تجدید ارائه صورت‌های مالی را کاهش دهند. این یافته‌ها به وضوح با فرضیه دوم همسو هستند و نشان می‌دهند که هیئت مدیره‌های مستقل در مواجهه با محدودیت‌های

مالی می‌توانند نقش محافظتی ایفا کنند. در همین راستا، آلوارادو و رامیرز (۲۰۲۳)، نیز تأکید کرده‌اند که هیئت‌مدیره‌های مستقل قادرند انگیزه‌های مدیران برای دست‌کاری مالی را کاهش دهند و از این طریق احتمال تجدید آرائه صورت‌های مالی را کاهش دهند. این مطالعه نیز بر اهمیت استقلال هیئت‌مدیره در تقویت شفافیت مالی و کاهش احتمال تجدید آرائه صورت‌های مالی تأکید می‌کند. به طور خاص، هیئت‌مدیره‌های مستقل می‌توانند با نظارت دقیق‌تری بر تصمیمات مالی مدیران، از انجام هرگونه فعالیت غیرقانونی و پنهان‌سازی مشکلات مالی جلوگیری کنند. دیویس و گارسیا-سسونا (۲۰۲۳)، نیز در تحقیق خود به نقش مدیران مستقل در کاهش وقوع تجدید آرائه صورت‌های مالی اشاره کرده‌اند. آنها نتیجه گرفتند که حضور مدیران مستقل در هیئت‌مدیره به کاهش احتمال وقوع تجدید آرائه صورت‌های مالی کمک می‌کند. این یافته‌ها نشان‌دهنده آن است که مدیران مستقل می‌توانند از سوءاستفاده‌های احتمالی جلوگیری کنند و شفافیت بیشتری را در گزارش‌های مالی شرکت‌ها ایجاد کنند. با این حال، برمپی و کیم (۲۰۲۲)، نتایج متفاوتی به دست آوردند و در تحقیق خود اشاره کردند که شرکت‌هایی با هیئت‌مدیره‌های غیرمستقل و محدودیت‌های مالی بیشتر، احتمال بیشتری برای تجدید آرائه صورت‌های مالی دارند. این مطالعه نشان‌دهنده این است که عدم استقلال هیئت‌مدیره می‌تواند در شرایط محدودیت مالی، به تجدید آرائه صورت‌های مالی منجر شود. این یافته با فرضیه دوم در تضاد است و نشان می‌دهد که در برخی شرایط، هیئت‌مدیره‌های غیرمستقل ممکن است بر تصمیمات مالی تأثیر منفی بگذارند. این نتایج با نتایج ژانگ و جیانگ (۲۰۲۲)، آلوارادو و رامیرز (۲۰۲۳)، دیویس و گارسیا-سسونا (۲۰۲۳)، همسو و با نتایج برمپی و کیم (۲۰۲۲)، ناهمسو می‌باشد.

پیشنهادات کاربردی

۱. ایجاد کمیته‌های حسابرسی مستقل و تقویت نظارت بر صورت‌های مالی: شرکت‌ها باید کمیته‌های حسابرسی مستقلی تشکیل دهند که اعضای آن از مدیران اجرایی یا سهامداران عمده مستقل باشند. این کمیته‌ها باید به‌طور منظم صورت‌های مالی را بررسی کرده و از صحت و دقت آنها اطمینان حاصل کنند.
۲. استفاده از حسابرسان مستقل و معتبر برای ارزیابی صورت‌های مالی: شرکت‌ها باید حسابرسان مستقل و شناخته‌شده را برای بررسی صورت‌های مالی خود استخدام کنند تا احتمال دست‌کاری در گزارش‌های مالی به حداقل برسد. این حسابرسان باید گزارشات خود را به هیئت‌مدیره ارائه دهند تا فرآیندهای تجدید آرائه صورت‌های مالی به‌طور دقیق بررسی شوند.
۳. تقویت شفافیت گزارش‌دهی مالی با استفاده از فناوری‌های نوین: شرکت‌ها باید از سیستم‌های نرم‌افزاری پیشرفته و داشبوردهای مدیریتی برای ارائه شفاف‌تر اطلاعات مالی و گزارش‌های حسابداری استفاده کنند. این ابزارها می‌توانند به مدیران و هیئت‌مدیره کمک کنند تا تصویر واضح‌تری از وضعیت مالی شرکت داشته باشند.
۴. اجرای دستورالعمل‌های حسابداری دقیق‌تر و استانداردتر برای شرکت‌های با محدودیت‌های مالی: شرکت‌هایی که با مشکلات مالی روبرو هستند باید دستورالعمل‌های حسابداری خاصی را پیروی کنند که از استفاده از روش‌های تهاجمی حسابداری جلوگیری کند و تنها به روش‌های قانونی و استاندارد برای گزارشگری مالی پایبند باشند.

پیشنهادات برای تحقیقات آتی:

۱. بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر شیوه‌های حسابداری تهاجمی
۲. تحلیل نقش ویژگی‌های فردی مدیران در تجدید آرائه صورت‌های مالی
۳. بررسی تأثیر شفافیت گزارش‌دهی مالی بر کاهش تجدید آرائه صورت‌های مالی
۴. تأثیر وضعیت اقتصادی کلان بر تجدید آرائه صورت‌های مالی در شرکت‌های مختلف

۵. ارزیابی تأثیر تعامل هیئت‌مدیره با حسابرسان بر شفافیت صورت‌های مالی
۶. تحلیل ارتباط بین عملکرد مالی شرکت‌ها و تجدید ارائه صورت‌های مالی در صنعت‌های مختلف

منابع

- ✓ اره کش سلماسی، محمد، (۱۳۹۸)، بررسی رابطه بین توانائی مالی مدیران با محدودیت مالی شرکتها در طی دوره رشد شرکتها، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۲، شماره ۲۰، صص ۴۶-۵۶.
- ✓ بادآور نهندی، یونس، درخور، سعید، (۱۳۹۲)، بررسی رابطه بین محدودیت مالی، ارزش وجه نقد و خالص سرمایه گذاری، پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۳، شماره ۲، صص ۱۶۷-۱۸۹.
- ✓ جبار عبد علی العتبی ساره، زواری رضایی اکبر، چالاکي پری، پیری پرویز، (۱۴۰۲)، اثر تجدید ارائه صورت های مالی بر کیفیت و افشای فعالیت های داوطلبانه گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت های بورسی، دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، دوره ۸، شماره ۱۶، صص ۲۷۹-۳۰۹.
- ✓ حیدری، مهدی، دیدار، حمزه، طاهریان، سکینه، (۱۳۹۷)، بررسی نقش تعدیلگر استقلال هیئت مدیره بر رابطه بین ساختار مالکیت با شکاف مالیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش های تجربی حسابداری، دوره ۸، شماره ۲، صص ۱۱۷-۱۳۴.
- ✓ رحمانیان کوشکی، عبدالرسول، حاجی رجبی، محمدرضا، (۱۴۰۳)، تأثیر تخصص حسابرس بر رابطه بین تغییر درجه حسابرسان و تجدید ارائه صورت‌های مالی، مطالعات حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۴۹، صص ۱۲۳-۱۴۲.
- ✓ ساعی، محمد جواد، باقرپور ولاشانی، محمدعلی، موسوی بایگی، سید ناصر، (۱۳۹۲)، بررسی فراوانی و اهمیت تجدید ارائه صورت‌های مالی، نشریه پژوهش های حسابداری مالی، دوره ۵، شماره ۱، صص ۶۷-۸۶.
- ✓ قافله‌باشی، سید محمد امین، زمانی فروشانی، محمد جواد، جودکی، زهرا، ایزدپور، مصطفی، (۱۴۰۱)، تجدید ارائه صورت‌های مالی و کارایی سرمایه‌گذاری: نقش میانجی‌گری محدودیت مالی، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۴، شماره ۵۳، صص ۱۵۵-۱۷۴.
- ✓ کیانی ده کیانی، نگین، شهبازی لیموچی، علی، (۱۴۰۳)، عنوان: تأثیر محدودیت های مالی بر تجدید ارائه ی اطلاعات حسابداری، دومین کنفرانس بین المللی پژوهش در اقتصاد، حسابداری و مدیریت، تهران.
- ✓ محمدتقوی، سیدعلی، (۱۴۰۲)، تأثیر قدرت مدیرعامل و استقلال هیات مدیره بر رابطه بین کیفیت حسابرسی و تجدید آرایه صورتهای مالی در شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران، ششمین کنفرانس بین المللی تحولات نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، تهران.
- ✓ محمودی، هانی، داداشی، ایمان، (۱۳۹۷)، تأثیر نوع اظهارنظر حسابرس بر ارتباط تجدید ارائه صورت های مالی و واکنش سرمایه گذار در شرکت های منتخب بورس تهران- فارسی، (پایانامه دوره کارشناسی ارشد حسابداری)، موسسه آموزش عالی سارویه.
- ✓ Agrawal, A., & Chadha, S. (2005). Corporate governance and accounting scandals. *The Journal of Law and Economics*, 48(2), 371-406.
- ✓ Almagtari, F. A., Al-Hattami, H. M., & Farhan, N. H. (2020). The determinants of profitability of Indian commercial banks: A panel data approach. *International Journal of Finance & Economics*, 24(1), 168-185.
- ✓ Al-Najjar, B. (2018). Corporate governance and audit features: SMEs evidence. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 25(1), 163-179.

- ✓ Alvarado, E., & Ramírez, P. (2023). The Role of Board Independence in Reducing Earnings Management and Financial Restatements. *Review of Accounting and Finance*, 21(2), 145-171.
- ✓ Barton, F. J., Burnett, B. M., Gunny, K., & Miller, B. P. (2024). The importance of separating the probability of committing and detecting misstatements in the restatement setting. *Management Science*, 70(1), 32-53.
- ✓ Bermpei, M., & Kim, Y. (2022). Financial Constraints, Board Independence, and Earnings Management: Evidence from U.S. Firms. *Journal of Corporate Finance*, 78, 102098.
- ✓ Bowen, R., Dutta, S., & Zhum, P. (2018). Are financially constrained firms more prone to financial restatements? Working paper. <https://doi.org/10.21608/sjar.2023.297436>. Available at SSRN 3211497.
- ✓ Daoud, K. A. A. (2020). An investigation into the effect of audit firm size, auditor tenure, institutional ownership, board characteristics on auditor independence. *International Journal of Management Practice*, 13(4), 462-477.
- ✓ Davis, J. G., & Garcia-Cestona, M. (2023). Financial reporting quality and the effects of CFO gender and board gender diversity. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 21(2), 384-400.
- ✓ DeFond, M. L., & Jiambalvo, J. (1991). Incidence and circumstances of accounting errors. *The Accounting Review*, 66(3), 643-655.
- ✓ Denis, D.J. and Denis, D.K. (1993), "Managerial discretion, organizational structure, and corporate performance: A study of leveraged recapitalizations", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 16, No. 1-3, pp. 209-236.
- ✓ Fich, E. M., & Slezak, S. L. (2008). Can corporate governance save distressed firms from bankruptcy? An empirical analysis. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 30(2), 225–251. <https://doi.org/10.1007/s11156-007-0048-5>.
- ✓ Gong, M., Wang, Y., & Yang, X. (2021). Do independent directors restrain controlling shareholders' tunneling? Evidence from a natural experiment in China. *Economic Modelling*, 94, 548-559.
- ✓ Graham, J. R., Li, S., & Qiu, J. (2008). Corporate Misreporting and Bank Loan Contracting. *Journal of Financial Economics*, 89(1), 44–61. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2007.08.005>.
- ✓ Hoang, T. C., Abeysekera, I., & Ma, S. (2018). Board diversity and corporate social disclosure: Evidence from Vietnam. *Journal of Business Ethics*, 151(3), 833-852.
- ✓ Hribar, P., & Jenkins, N. T. (2004). The effect of accounting restatements on earnings revisions and the estimated cost of capital. *Review of accounting studies*, 9(2), 337-356.
- ✓ Jizi, M., & Nehme, R. (2018). Board monitoring and audit fees: The moderating role of CEO/chair dual roles. *Managerial Auditing Journal*, 33(2), 217-243.
- ✓ Lin, J., & Li, J. (2023). Financial Constraints, Earnings Management, and Financial Restatements: Evidence from China. *Journal of Accounting Research*, 61(2), 345-374.
- ✓ Luong, H., Gunasekarage, A., & Biswas, P. K. (2025). CEO power and financial statement comparability. *International Journal of Managerial Finance*.
- ✓ Mao, Y. (2018). Financial restatement research literature review. *Modern Economy*, 9(12), 2092-2103.
- ✓ Martínez-Sola, C., Sanabria-García, S., & Garrido-Miralles, P. (2024). The effect of financial constraints on accounting restatements: Spanish evidence. *European Research on Management and Business Economics*, 30(2), 100244.
- ✓ Nalukenge, I., Nkundabanyanga, S. K., & Ntayi, J. M. (2018). Corporate governance, ethics, internal controls and compliance with IFRS. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 16(4), 764-786.

- ✓ Olaso, M. C. T. X., Labat, B. N., & Miñano, M. D. M. C. (2024). Reformulación de la información financiera: una primera aproximación a través de la literatura. *Maskana*, 15(1), 105-119.
- ✓ Olusola, L. (2020). Firm characteristics and restatement of financial statements in Nigeria. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 4(8), 623–628.
- ✓ Park, J. C., & Wu, Q. (2009). Financial Restatements, Cost of Debt and Information Spillover: Evidence from the Secondary Loan Market. *Journal of Business Finance & Accounting*, 36(9 & 10), 1117–1147. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5957.2009.02162.x>
- ✓ Richardson, S., Tuna, I., & We, M. (2002). Predicting earnings management: The case of earnings restatements. *Social Science Research Network Working Paper Series*.
- ✓ Saraswati, R. S., & Inawati, W. A. (2022). Does corporate governance affect financial restatement?. In *Acceleration of Digital Innovation & Technology towards Society 5.0* (pp. 436-441). Routledge.
- ✓ Sarhan, A. A., Nitin, C. G., & Al-Najjar, B. (2019). Antecedents of audit quality in MENA countries: The effect of firm-and country-level governance quality. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 35, 85-107.
- ✓ Uddin Bhuiyan, M. B., Opare, S., & Ahmed, Z. (2024). Does Audit Committee Busyness Affect Financial Restatement? Evidence from Audit Committee Share Ownership. *Australian Accounting Review*, 34(1), 29-54.
- ✓ Yu, J. Q., & Wang, K. (2016). Accounting Restatement, Ownership Property and Debt Financing. *China Accounting Review*, 14, 1–22.
- ✓ Zhang, L., & Jiang, Z. (2022). Board Independence, Financial Constraints, and Earnings Management. *The Accounting Review*, 97(4), 1091-1124.